

„Kell ott fenn egy ország, amit nem ronthatunk el!”

Tartalom

<i>„Kell ott fenn egy ország, amit nem ronthatunk el!”</i>	1
Bevezető.....	2
1 Igazság és a hatalom egymás lakmuspapír párosa.....	2
1. 2 Szabadságharcaink megtorlása, mint sámsoni-effektus.....	4
2 Mit hagytak ránk örökségül?.....	7

Bevezető

Balatonalmádi város önkormányzata a Pannónia Kulturális Központ és Könyvtár szervezésével készült fel és emlékezett meg az 1848-49-es forradalom és szabadságharc leverésének eseményeiről. Ez alkalomból az a megtiszteltetés ért, hogy Kis György kulturális programszervező felkért az ünnepi beszéd¹ megtartására. Ebből az alkalomból született meg ennek a dolgozatnak a megemlékezésre elkészült változata. Alábbi írásom tehát az elmondott beszédem továbbgondolása.

Októberben nemzetünk gyászmegemlékezéseket tart. Dolgozatomban arra a paradoxonra keresek feleletet, hogy mi módon válik a bennünket lesújtó, sok esetben megsemmisítő kudarc és gyász, a felemelkedésünk, jövődönk és életünk erőforrásává. E keresésem vezérgondolatának az evangélium igéjét választottam: „Az Úr pedig a Lélek; és ahol az Úrnak Lelke ott a szabadság!”²Az Úrnak Lelke nem a félelemnek lelke, hanem az erőnek, szeretetnek és józanságnak lelke.³Célom, hogy az egymásba fűzött gondolatokkal valamit megsejtsünk az erő, a szeretet és józanság Lelkének köztünk és bennünk lévő munkájáról. Meggyőződésem, hogy e Lélek munkája a valóság tartalommal bíró IGAZSÁG is,⁴ mely, önmagán túl mutatva, ahogy a sokat idézett ige is mondja, „szabadokká tesz.”⁵

1 Igazság és a hatalom egymás lakmuszpapír párosa

Michael Foucault, francia filozófus szerves kapcsolatot lát az igazság és a hatalom szokásos megnyilvánulásai közt. (*Michael Foucault* 1980. 132). *Igazság és hatalom (Truth and Power)* című írásában a következőket állítja: „Az igazság ennek a világnak a része. A kényszer sokszoros formái hozzák létre, és ebbe beletartozik a hatalom szokásos működése és hatása.”⁶

A kényszer szülte igazság része a mi nemzetünk 1703–11, az 1848–49-es, vagy az 1956-os szabadságharcnak is, amelyeket az éppen akkor regnáló hatalom sajátos cselekvése tett újból és újból a mi számunkra is láthatóvá és befogadhatóvá. Szabadságharcaink kezdeti sikerekkel, majd égbekiáltó gyalázattal végződtek. Utóbbi két nagy és mérőföldkőnek számító, múltra és jövőre egyaránt kiható esemény, a naptárunkban egymáshoz közel álló október 6, és október 23-a napjának, az igazságnak csak az egyik fél arca. Szándékosan használom ezt a kifejezést, hiszen ezzel a fél arccal szimmetrikus, de tőle különböző másik arc-fél a 1848-49 forradalmat illetően nem más, mint 1848. március 15 napjának dicső, felemelő és

reményteljes eseménysorozata, az 1956 október 23-ai szabadságharcunkat illetően pedig 1956 november 4-e az igazság másik arc-fele.

Bármerre nézzünk, lépten-nyomon megtapasztaljuk, a békétlenséget, a megosztásokat, az elszakításokat munkáló erőket. Ilyenkor óhatatlanul is feltesszük a kérdést, hogy miért van az, hogy sokszor kétfelé szakad egy család, amit addig szeretet tartott össze? És miért van az, hogy egy ország szakad ketté, konkrétan a mi nemzetünk? A történelmünk folyamán nem először történik meg, hogy kétfelé szakadtunk: Koppány és István, protestáns és római katolikus, kuruc és labanc, baloldal és jobb oldal, liberális és konzervatív, magyarországi magyarok és annak megcsonkított határain kívül élő magyarok. Többségiek és kisebbségiek. Óh, hányféle törés, milyen sok elszakadás és milyen átjárhatatlan határok oszlatnak és bomlasztanak bennünket e föld holt porává! Miért ez az egymásnak feszülés, ami miatt már sokkal többet szenvedett ez a mi magyar nemzetünk magyar kéztől és magyar észtől, mint idegen ellenfél kezétől és esztől? Kétféle válaszunk is van a kérdésre. Az elsőt Timothy Keller a Jézusi tanítást⁷ követve állapítja meg a világban tapasztalható megosztó jelenségekről. Ő azt mondja, hogy a megosztások, beleértve a vallás megosztó jellegét is, *a szív megosztó törekvéséből* származnak.⁸ Miért? - kérdezzük még egyszer. Azért, hogy a hit, hűség és szabadság életének, legyen köztünk becsülete, legyen értéke és e világon is túlmutató jelenléte.

Már csak azzal is, hogy újra felidézzük szabadságunknak 12,⁹ vagy 16 pilléres¹⁰ oszlopait, feltűnik a lelkünkben elképzelt szabadságunk megdicsőült arca. Különös ez az eszmény, ma is vonzódunk hozzá. Magyar szabadságunk arca azonban ezzel messzemenően nem teljes, mert az csak a meggyaláztatásuk üzenetével lesz azzá és csak ezt követően áll rendíthetetlenül a vérző valóság talajára.

Magyarországon és a magyarok által lakott területeken a szabadságharcaink mártírjai a szabadságunk példaképei, hősei, akik a kor ismerni vélt zsarnokságaitól akarták megszabadítani népünket, nemzetünket. A szabadság nevében hazafiságból fogtak fegyvert, kardot, öltek és kard által haltak,¹¹ mert hittek az igazságban. Mások fogságba estek, raboskodtak, otthontalan földönfutók lettek, a fenevad bélyege¹² ellen protestáló számkivetettek.

Richard Wurmbrand, a múlt század nagy szenvedője mondta a következőket: a „hitükért szenvedő fogoly testvéreim az én szememben mártírok.”¹³ Amikor nemzeti ünnepeinken a szabadságharcaink nevesített mártírjaira emlékezünk „(...) kívülről úgy tűnhet, hogy mindenki mártír, akit saját meggyőződéséért zárnak el vagy ölnek meg. Ám a lényeg

lehet, hogy (egészen) más; (...) Ő, (vagyis Isten) intézi úgy, (hogy legyőzzenek, megalázzanak, ellehetetlenítsenek, vagy azt), hogy magánzárkába tegyenek, mert (Ő így) szeretne tanácskozni a lelkeddel.”¹⁴

Amikor tehát veszteségeket, kudarccokat, ellehetetlenítést, reánk kényszerített diktátumokat élünk meg, vagy éppenséggel szabadságharcos mártírjainkról emlékezünk meg, akkor a történelem Teljhatalmú Ura tanácskozik velünk!

1.2 Szabadságharcaink megtorlása, mint sámsoni-effektus

Sámsoni effektusnak lehetne elnevezni annak az ősi üzenetnek a lényegét, amit a modern világ talán *John Miltonnak A küzdő Sámson* tragédiájából, vagy *Camille Saint-Saëns* francia zeneszerzőnek *Sámson és Delila* című, - egyetlen időt kiálló, 1876-ban komponált - operájából ismer. Izrael legkevesebb négy ezer éves hagyománya szerint azonban Sámson az ókori egyház, az Isten népének a hőse, aki az önön bűne és engedetlensége miatt lett áruulás áldozata. Ellenségei, az akkori filiszteusok, megvakították, láncra verték és nyers erejét egy malom meghajtására használták. Egy nap azonban, amikor az ő isteneik templomában dicsekedni akartak a győzelmeikkel, Sámson is a templomukba vitték, mint egy bohócot és látványosságot¹⁵ hogy táncával szórakoztassa azokat, akik meggyalázták őt egész szabad emberi valójában. Cselekedte ezt a zsarnoki önteltség pusztán a még nagyobb megalázás és a dicsekvően hivalkodó mutogatás kedvéért. Sámson egyetlen dolgot kért ifjú fogva tartójától, azt tudniillik, hogy engedje meg, hogy a templom oszlopához támaszkodhasson. Úgy lett. Láncait a templom két oszlopához erősítette. Sámson egy utolsó imában kiáltott Istenhez, amiben azt kérte, hogy még egyszer és utoljára adja vissza neki az ő erejét, hogy romba dönthesse ellenségei templomát, hogy így a benne ünneplőket megbüntesse és ő maga is odavesszen. Isten meghallgatta. Sámson kirántotta a tartóoszlopokat és az elnyomó, másokat kifosztó pogányság temploma romba dőlt. A rabbá tett, majd saját döntéséből halálba menő Sámson több embert veszített el így, mint ahányat szabad életével.

Ez tehát röviden a sámsoni-effektus, amikor az ellenség rabként és megölt trófeaként viszonyul az ő nálánál igazabb legyőzötteihez és nem akarja tudni, hogy a mártírok vére, a rabok és az elnyomottak, szüntelenül és elnémíthatatlanul igazságért kiáltanak. Az igazság napja eljön, és több zsarnokot kárhoztat, mint ahány valaha az igaz katonák keze által veszett el.

2012-ben, amikor a hőseinkre és mártírjainkra emlékezünk, a sámsoni-effektusként felismert megtorlásokhoz a zsoldosi túlerők vezettek. 163-évvvel ezelőtt 1849. augusztus 13-án

Világosnál a Görgey Artúr parancsainak engedelmeskedő magyarok hada megadta magát az orosz csapatoknak. A honvéd tábornokok hinni merték, hogy az oroszok megvédelmezik őket a vérszomjas Haynautól. Csalódniuk kellett. Augusztus 22-én az oroszok elvették a fegyvereiket, majd másnap a fegyvertelenül sorsukra hagyott honvédeket szenvtelenül kiszolgáltatták az osztrákoknak. 56 évvel ezelőtt pedig az időközben szovjetté vált oroszok tankjai gyalázták bele a novemberi vérrel áztatott sárba a szabadságunkat. 1956 november 7-én a még működő dunaújvárosi adón hangzott el az utolsó döbbenetes ENSZ-et megszólító segélykiáltás. Reménykedve fordult a szabad világhoz: "Mindenne, ami kedves nektek, kérünk benneteket, segítsetek rajtunk! Nem gondoljátok, hogy az ENSZ-nek még mindig alkalma van arra, hogy a további vérontást megakadályozza? Vagy azt akarjátok, hogy minden becsületbe és lelkiismeretbe vetett hitünk örökre kialudjon,¹⁶ amikor az egész világ szabadságeszméjéért küzdünk? Ez az üzenetünk ma, amikor tudomásunk szerint összeül az ENSZ rendkívüli közgyűlése, hogy a magyar ügyben döntsön." A művelt Nyugat néma maradt, a magyar forradalmat magára hagyták,¹⁷ kiknek ismét csalódniuk kellett.

Szabadságunk példaképei a végsőig kitartottak, mindvégig példát mutattak. Keményen küzdve vezették a szabadságharcainkat, mert hitték, hogy lennie kell - ott fenn - egy országnak, amit nem ronthatunk el. Hitték nemes szándékuk igazában is, annak jó voltában és abban, hogy győzhetnek. Fizikai látásuk előtti életük mégis azzal zárult, hogy ellenfeleik rajtuk statuáltak példát a megtorlásra. Ellenségeink így mutatták meg őket, de ezzel együtt fenevaddá torzult önmagukat is a teremtettség teljességének,¹⁸ vagy ahogyan C. S. Lewis fogalmaz, „a jó és a rossz teljesedett ki, s mindkettő visszamenőlegessé vált. (C. S. Lewis 2008, 78 o.).

Úgy hisszük, hogy éppen ez történt 1849. október 6-án, 1956 október 23-án és november 4-én, a jó és a rossz teljesedett ki, a jó és a rossz vált visszamenőlegessé. „Azok számára, - folytatja C. S. Lewis - akik üdvözülnek, nem csak ez a völgy,¹⁹ hanem egész megelőző földi életük is mennyország lesz. Az elkárhozottaknak pedig nemcsak a város örökös alkonya, hanem az egész földi életük (is) pokolnak tűnik. Ez az, amit a halandók félreértenek. (...). Nem tudják, hogy ha egyszer eljutottak a mennyeknek országába, az időben visszafelé is hatni fog, s a kínszenvedést is dicsőséggé változtatja.”²⁰ A Sámson példája alapján pedig azt a következtetést vonjuk le, hogy azok, akik nem tévesztették bizalmuk szeme elől az elronthatatlan országot, a kínszenvedésük, mártírhaláluk az időben előre is hatni fog. Vajon az arctalanságaiban gyáván elrejtőző, a sokarcú ismeretlen, aki személyesen az álarcait

cserélgető gonosz, tudta-e, és csaholó csatlósai tudták-e, hogy éppen ezzel a tettükkel fedték föl újból a valódi arcukat és indították el a sámsoni effektus visszaszámláló óráját?

A sámsoni analógia kapcsán írja a véres huszadik századról a román kommunista börtönök poklait megjárt *Richard Wurmbbrand* a következőket: „Ez a kor már hívott életre olyan erőket, amelyek a múltban ismeretlenek voltak. Én, - mondja a 14 évig rabba²¹ és félholtá tett Wurmbbrand - ki fogom csikarni Istentől a jövő korok ma még ismeretlen erőit, a még rejtett szellemi erőket. Azok, akikben ezek az erők élnek, a börtönfalak ellenére is képesek lesznek templomokat lerombolni és újra felépíteni. Még ha a börtöncella sötétjében maradnak is, fényt fognak deríteni sokak szívében.”²²Igen, mintha az 1555. október 16-án Oxfordban meggyújtott máglyán elhangzottakra utalnának ezek a szavak, ahol Hugh Latimer Worcester püspöke és Nicholas Ridley London püspöke haltak kínhalált protestáns hitükért. Amikor már magasba szöktek a lángok, Latimer higgadtan megszólalt: „Nyugodjon meg, Ridley úr, legyen férfi! Bízom benne, hogy Isten kegyelméből ma olyan gyertyát gyújtunk Angliában, hogy azt soha nem lehet elfűjni.”²³ Akiknek tehát ilyen bizalmuk van, még ha névtelenül hagyott tömegsírokba dobálták is be őket, igazságuk erejét velük együtt nem ölhatték meg. Azok, akikben ezek az erők élnek, a sírjukból, sőt a hamvaikból is kiáltanak és igazságért kiáltó esdeklésük kicsikarja Istentől a jövő kor ma még ismeretlen erőit, a kiolthatatlan fényt. Akiknek ilyen hitük volt, és ezért a meggyőződésükért bátran néztek bele a hóhéruk szemébe, „nem földi, mulandó és ideiglenes dolgokkal vigasztalódtak, ezért életük, bátorságuk, szeretetük nem lehet hamis.”²⁴

Számunkra ők az aradi vértanúk, akikre eleink fölnéztek és meggyászoltak, vagy a budapesti kamaszok azok, akik az említett *ismeretlen erőket* nekünk kicsikarták. Vegyük tehát igénybe a mártírjainknak ezeket az Istentől kicsikart erőit!

2 Mit hagytak ránk örökségül?

A Kormorán prófétai hangon énekl: „*a költő visszatér!*”²⁵ Zorán pedig, *A kell ott fenn egy országban* megénekelte az igazságot: „***Kell ott fenn egy ország, amit nem ronthatunk el!***”

2012-ben az októberi, novemberi vértanúink szabadság küzdelmének üzenete az, hogy a magyar nemzet más szabadságot kapott, a legyőzöttek, a foglyok és a rabok szabadságát. Különös paradoxon ez, mert, - ahogy *Wurmbbrandot* idézve írtam, - Isten a sokféleképpen kiszolgáltatott állapotunkban akar jelen lenni, lelkünkkel tanácskozni, és ahol a hatalom szükségszerűen önmagával együtt felmutatja az igazságot (Foucault), ott jelen van az Úr és az Ő mártírjai által a „kicsikart” Lelkének velünk tanácskozó ereje is, a szabadság. Olyan szabadság és élet ez, amely a halál felett áll.

Mi azok külön szabadságának vagyunk az örökösei, akiknek legszebb, legmerészebb és legnemesebb álmait a sírba lehetett taposni, de örökre megölni nem!

A magyar nemzet szabadsága olyan szabadság, ami az ellenfél méltánytalan és sportszerűtlen győzelme fölött ragyogott fel és vetette meg a lábát az éppen általa meggyalázottak lelkében.

Végül a magyar nemzet a legyőzöttek e világ feletti győzelmét²⁶ kapta, melyet a Sámson történetével szemléltettem.

Könnyű út a pénzért árulók,²⁷ a kufárlelkű lefizetők²⁸ és kölcsön adók pénzén zsoldos túlerőt verbuválni,²⁹ azzal megalázó vereséget szerezni, hogy általa az elnyomás, a kizsákmányolás, az egyenlőtlenségek és a kiszolgáltatottság, egy szóval *a vas világ*³⁰ rendjét, erőszak birodalmát, még egy kevés ideig, a nagyítélet napjára összetartsák.

Nehéz viszont, sőt emberfeletti út ebben a júdás-pénzzel³¹ összetartott birodalomban a legyőzöttek, a kifosztottak, a posztmodern kor láncaira fűzött rabszolgák, vagy az említett megöltek szabadságával fölé emelkedni a pengő-csörrenő vasvilág³² önmagába bezárt és minden más valóságtól elzárt birodalmán; azt legyőzni és túlélni.

Halljuk meg a méltósággal élő, harcoló és meghaló honvédek tanúságtételét, miszerint ha a magyar nemzettest élő tagja vagy, soha nem járhatsz a könnyű úton! Nem járhatsz a pénz szerelmeseinek útján! A szívtelenül számító kölcsönadók pénzén, soha nem vehetsz el magadnak semmiféle túlerőt, semmilyen méltánytalan előnyt, mert akkor önkezűleg dobtad el magadtól ezt a külön szabadságot, amivel a 13, és ki tudja még hány megöletett honfitársunk

szabadon emeltetett fölé a már unalmasan mindig pusztán csak a pénz köré újrászerveződő egysíkú világnak.

Mi maradt akkor nekünk mégis e sokrétű összetörtség után? Milyen elpusztíthatatlan életösztön képes mély gyökeret verni a megsemmisüléseink romjain és az élet fájává felnőni? Válaszomat *Lázár Vilmos* honvéd ezredesnek tulajdonított mondata segítségével fogalmazom meg. Ő vélhetően így szólt a halála előtt:

„Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.”³³

A kereszt és bitófa, apostol és forradalmár párhuzama figyelemfelkeltő. Kereszt és apostol, bitófa és forradalmár kapcsolatában közös a funkció, ezért kérdezem:

Tehetnek-e bennünket vérbe fojtott vagy újabban pénzbefojtott szabadságharcaink, elvesztett háborúink, tankokkal eltaposott forradalmunk olyan küldötteké, akik ezer évig fennálló élő közösséggé hívhatják egybe, gyűjthetik össze, taníthatják, nevelhetik és vezethetik magyar nemzetünket? És lehet-e az így életre hívott közösség a békesség nemzete, mely kovászként igaz békességre keltheti mindazokat, akik ma is ellenségeiknek, sőt előítéletes megbélyegzéssel kollektív háborús bűnösökként tekintenek rájuk? A válasz az, hogy **igen**. Igen, mert ez a mi sorsunk, ez a mi egyetlen esélyünk. Boldogok vagyunk, ha ezt minél előbb felismerjük.

Végezetül álljanak előttünk az, amit 56-os szabadságharcukból következtetésképpen Nagy Imre vont le, hogy tudniillik ha a Szovjet Kommunista Párt és a kommunista kormányok a kompromisszum útjára nem lépnek, a kommunista blokk többi országa is hamarosan a magyar eseményekhez hasonló feszültségekkel lesz kénytelen szembenézni. A történelem lassan őrlő kereke néhány évtizeddel később igazolta őt, amikor az általa megjósolt széthullás a Szovjetuniót szakította hozzá nem illő darabjaira, és ennek a végnek igaz hírnöke volt a magyar 1956 is.

Így történhet meg, hogy gyászainkban megtöretve fölé emeltetünk gyalázatunknak, amelyet immár nem a mi kezünkbe görcsösen szorított önigazságunk véres kardja mos le rólunk,³⁴ hanem annak az Életnek az igazsága, aki minden élethez egyedül formál teljhatalmú jogot, mert Ő az, aki a halál és minden élet felett Úr, bele értve a mi és az ellenfeleink életét is.

Jegyzetek:

¹http://www.balatonalmadi.hu/index.php?option=com_jevents&task=icalrepeat.detail&evid=1687&Itemid=0&year=2012&month=10&day=06&title=aradi-vertanuk-emlekere-varosi-uennepseg&uid=7c6ed5479df5ac2660b1c9a73c2462d1&lang=hu

² Az Úr pedig a Lélek; és ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság. 2Kor 3:17

³ Mert nem félelemnek lelkét adott nekünk az Isten; hanem erőnek és szeretetnek és józanságnak lelkét. 2Tim 1:7

⁴ De mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra. Ján 16:13

⁵ És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket. Ján 8:32

⁶ *Michael Foucault: Truth and Power.* In Timothy Keller: Hit és kételkedés, Koinónia•Kolozsvár - Harmat•Budapest 2012. 57. o. Hivatkozás a *Colin Gordon (szerk.): Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972 – 1977). Pantheon, 1980. 131. o.*

⁷ „Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanubizonyságok, káromlások. Ezek fertőztetik meg az embert (...).”Máté 15:19-20a

⁸ Timothy Keller: Hit és kételkedés. Koinónia • Kolozsvár – Harmat • Budapest 2012. o. 40.

⁹ <http://www.hotdog.hu/1848-49-szabadsagharc-em/egyeb/12-pont-ertelmezese-mit-kivan-a-magyar-nemzet-1848>

¹⁰ http://hu.wikipedia.org/wiki/Az_1956-os_forradalom_16_pontja

¹¹ Ha valaki fogságba visz [mást], [ő is] fogságba megy; ha valaki fegyverrel öl, fegyverrel kell annak megöletni. Itt van a szentek békességes türése és hite. Jel 13:10

¹² Azt is teszi mindenkivel, kicsinyekkel és nagyokkal, gazdagokkal és szegényekkel, szabadokkal és szolgálkkal, hogy az ő jobb kezükre vagy a homlokukra bélyeget tegyenek; És hogy senki se vehessen, se el ne adhasson [semmit], hanem csak akin a fenevad bélyege van, vagy neve, vagy nevének száma. Itt van a bölcsesség. Akinek értelme van, számlálja meg a fenevad számát; mert emberi szám: és annak száma hatszázhatvanhat. Jel 13:16-18

¹³ Richard Wurmbrand: Beszélgetések a magánzárkában. Harmat•Koinónia, Budapest•Kolozsvár 1996. o. 41.

¹⁴ Richard Wurmbrand: Beszélgetések a magánzárkában. Harmat•Koinónia, Budapest•Kolozsvár 1996. o. 42.

¹⁵ Mert úgy vélem, hogy az Isten minket, az apostolokat, utolsókul állított, mintegy halálra szántakul: mert **látványossága** [= θεάτρον (theatron)] lettünk a világnak, úgy angyaloknak, mint embereknek. 1Kor 4:9

¹⁶ Mert nem pihen meg a gonoszság pálcája az igazak részén, hogy rosszra ne nyújsák ki kezeiket az igazak. Zsolt 125:3 és Zsolt 55, 23.

¹⁷ Nédó Géza: Vérbefojtott szabadság In Magyar króniaka.

http://www.magyarkronika.com/kanadai_hirek/001016.htm

¹⁸ Mert úgy vélem, hogy az Isten minket, az apostolokat, utolsókul állított, mintegy halálra szántakul: mert látványossága [= θεάτρον (theatron)] lettünk **a világnak, úgy angyaloknak, mint embereknek.** 1Kor 4:9

¹⁹ A völgy a szenvedések helye, világa. Utalás a Zsolt 23, 4 versére.

²⁰ C. S. Lewis: A nagy válás. Harmat, Budapest 2006, o. 79.

²¹ „Nagytisztelű Richard Wurmbrand evangélikus lelkész, aki 14 évet töltött bebörtönözve

kommunista börtönökben és megkínózva román hazájában.”Lásd:<http://www.hajnalcsillag.net/files/wumbrand-megkinozvakrisztusert.pdf>

²² Richard Wurmbrand: Beszélgetések a magánzárkában. Harmat•Koinónia, Budapest•Kolozsvár 1996. o. 43. Itt jegyzem meg, hogy egy teljesen biblikus gondolatról van szó és közli genetikai rokonságban van azzal, amit a Jelenések könyvében így olvasunk: „**És mikor felnyitotta az ötödik pecsétet, látám az oltár alatt azoknak lelkeit, akik megölettek az Istennek beszédéért és a bizonyágtételért, amelyet kaptak.**

És kiáltának nagy szóval, mondván: Uram, te szent és igaz, meddig nem ítélsz még, és nem állasz bosszút a mi vérünkért azokon, akik a földön laknak? Akkor adatának azoknak egyenként fehér ruhák; és mondaték nekik, hogy még egy kevés ideig nyugodjanak, amíg beteljesedik mind az [ő] szolgatársaik [nak], mind az ő atyjokfiai [nak száma,] akiknek meg kell öletniük, amint ők is [megölettek].” (Jel 6:9-11)

²³ Timothy Keller: Hit és kételkedés. Koinónia • Kolozsvár – Harmat • Budapest 2012. o. 49.

²⁴ Koinónia: Luther Márton mélysége és magassága. Koinónia Kolozsvár 2010, o. 319.

²⁵ <http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/11231/kormoran/a-kolto-visszater-zeneszoveg.html>

²⁶ Mert mindaz, ami az Istentől született, legyőzi a világot; és az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk. Ki az, aki legyőzi a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia! 1Ján 5:4-5

²⁷ Máté 26:15

²⁸ „És egybegyülekezvén a vénekkel együtt, és tanácsot tartván, sok pénzt adának a vitézeknek, Ezt mondván: Mondjátok, hogy: Az ő tanítványai odajöven éjjel, ellopák őt, mikor mi aluvánk. És ha ez a helytartó fülébe jut,

---

mi elhítjük őt, és kimentünk titeket a bajból. Azok pedig fölvevén a pénzt, úgy cselekedének, amint megtanították őket. És elterjedt ez a hír a zsidók között mind e mai napig. Máté 28:12-15

²⁹ „Júdás azért magához vevén a [katonai] csapatot, és a papi fejedelmektől és a farizeusoktól szolgálkat, oda méne fáklyákkal, lámpásokkal és fegyverekkel.” Ján 18:3

³⁰ „A *vas világ* a rend” József Attila Eszmélet című versének a metaforája

³¹ Máté 26:15 és Máté 28:12-15

³² Lásd József Attila Eszmélet című versét!

³³ http://hu.wikipedia.org/wiki/Az_aradi_v%C3%A9rtan%C3%BAk_eml%C3%A9kezete

³⁴ Idézet Petőfi Nemzeti dal című költeményéből: „Fényesebb a láncnál a kard, Jobban ékesíti a kart, És mi mégis láncot hordunk!**Ide veled, régi kardunk!** A magyarok istenére Esküszünk, Esküszünk, hogy rabok tovább Nem leszünk! A magyar név megint szép lesz, Méltó régi nagy híréhez; Mit rákentek a századok, **Lemossuk a gyalázatot!**”